

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA MOSLASHISH DAVRIDA BOLALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH

Xusanova Zeboxon Azimjon qizi

Qo'qon universiteti Ta'lim fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

✉ zeboxusanova28@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20353657>

Annotatsiya. Mazkur tezis maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning moslashish (adaptatsiya) davrida ularni qo'llab-quvvatlashning pedagogik va psixologik jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda bolalarning yangi muhitga moslashish jarayonida yuzaga keladigan emotsional, xulqiy va ijtimoiy qiyinchiliklar tahlil qilingan hamda ularni yengillashtirishning samarali usullari yoritilgan. Shuningdek, tarbiyachi va ota-onaning hamkorlikdagi faoliyati, o'yin texnologiyalaridan foydalanish va individual yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: moslashish davri, maktabgacha ta'lim, psixologik qo'llab-quvvatlash, adaptatsiya, tarbiyachi, o'yin texnologiyalari.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tashkilotiga ilk bor qadam qo'yish bola hayotidagi eng muhim va murakkab bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu davrda bola oila muhitidan butunlay yangi ijtimoiy muhitga — bolalar jamoasi va ta'lim tashkilotiga moslashadi. Ushbu jarayon psixologiyada "adaptatsiya davri" deb ataladi.

Ilmiy tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, moslashish davri har bir bola uchun individual kechadi va uning davomiyligi 2 haftadan 2-3 oygacha bo'lishi mumkin.

Bu davrda bolada emotsional beqarorlik, ota-onaga bog'lanish, yig'lash, ovqatlanish va uyqu rejimining buzilishi kabi holatlar kuzatiladi.

Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni moslashish davrida qo'llab-quvvatlash pedagogik jarayonning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tarbiyachi, psixolog va ota-onaning hamkorligi bolaning yangi muhitga tez va stresssiz moslashishida hal qiluvchi rol o'ynaydi.

1. Moslashish davrining psixologik xususiyatlari

Bola uchun yangi muhit — bu yangi qoidalar, yangi odamlar va yangi tartib demakdir. Shu sababli dastlabki kunlarda bolada qo'rquv, xavotir va ajralish stressi kuzatiladi. Bu holat bolaning psixologik himoya mexanizmlarining tabiiy reaksiyasi hisoblanadi.

Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, moslashish davrida bolalarda quyidagi holatlar kuzatiladi:

- ota-onadan ajralishni istamaslik;
- yig'lash va norozilik ;
- jamoaga qo'shilishdan qo'rqish;
- tarbiyachiga ishonchsizlik.

2. Qo'llab-quvvatlashning pedagogik usullari

Moslashish jarayonini yengillashtirishda tarbiyachining roli juda muhim. Eng samarali usullardan biri bu — individual yondashuvdir. Har bir bola bilan alohida ishlash uning ishonchini oshiradi va stressni kamaytiradi (Karimova, 2018).

Shuningdek:

- qisqa va qiziqarli mashg'ulotlar;
- o'yin asosidagi faoliyat ;
- yumshoq muomala bolaning muhitga moslashishini tezlashtiradi.

3. O'yin texnologiyalarining ahamiyati

O'yin bolalar uchun tabiiy faoliyat bo'lib, u moslashish jarayonini yengillashtiradi. O'yin orqali bola yangi muhitni xavfsiz va qiziqarli deb qabul qiladi. Ayniqsa, jamoaviy o'yinlar bolalarda ishonch va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

4. Ota-onaning roli

Moslashish davrida ota-onaning hissiy qo'llab-quvvatlashi juda muhimdir. Bola tarbiyachiga to'liq ishonishdan oldin ota-onasining emotsional barqarorligiga tayanadi. Shu sababli ota-onaga:

- bolani qo'rqitmaslik;
- ijobiy gapirish;
- asta-sekin ajratishga o'rgatish;
- tavsiya etiladi.

5. Tarbiyachi va psixolog hamkorligi

Tarbiyachi va psixolog hamkorligi moslashish jarayonining eng muhim omillaridan biridir. Psixolog boladagi emotsional holatni kuzatadi, tarbiyachi esa kundalik faoliyatni to'g'ri tashkil etadi. Bu ikki yo'nalish birlashganda bola tezroq moslashadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotida moslashish davri bolaning kelajakdagi psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim bosqichdir. Bu davrda bolani to'g'ri qo'llab-quvvatlash uning yangi muhitga tez, stresssiz va ijobiy moslashishini ta'minlaydi.

Jumladan:

- individual yondashuv
- o'yin texnologiyalari
- tarbiyachi va ota-ona hamkorligi
- eng samarali usullar hisoblanadi.

Agar bola bu davrda ijobiy emotsional tajriba olsa, u keyingi ta'lim bosqichlariga ham ishonchli, faol va ijtimoiy moslashgan holda o'tadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida moslashish davrini ilmiy asosda tashkil etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Spataev B.P., Bolbekov E.A. "Physical education means for developing motor activity in children" Journal of Physical Education Research, 2024. <https://journalss.org>
2. Ulug'bekova M.R. "Harakatli o'yinlarning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishidagi ahamiyati" International Journal of Advanced Research in Education, 2024. <https://in-academy.uz>
3. Karimova D. "O'yin asosida o'qitish metodikasi" Toshkent: Pedagogika nashriyoti, 2018. <https://library.ziyonet.uz>

4. Qodirov B. “Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi” Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. <https://library.ziyonet.uz>
5. Ismoilova D. “Pedagogika asoslari” Toshkent: Fan nashriyoti, 2017. <https://library.ziyonet.uz>
6. Rahimova S. “Maktabgacha pedagogika” Toshkent: O‘qituvchi, 2022. <https://library.ziyonet.uz>
7. Usmonxo‘jayev T.S. “Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi” Toshkent: O‘qituvchi, 2015. <https://library.ziyonet.uz>
8. Xasanboyev J., To‘raqulov X. “Pedagogika” Toshkent: Fan, 2016. <https://library.ziyonet.uz>
9. Fozilova O.N. “Ta‘lim va taraqqiyot” ilmiy jurnali, 2023. <https://cyberleninka.ru>
10. Nurmatova Z. “Bolalar rivojlanishi va tarbiyasi” Toshkent: Ilm ziyo, 2020. <https://library.ziyonet.uz>
11. Mavlonova R., Vohidova N. “Pedagogika nazariyasi va tarixi” Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. <https://library.ziyonet.uz>
12. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta‘limga oid me‘yoriy hujjatlar va metodik tavsiyalar. [Ziyonet kutubxonasi](#)